Alapító munkásőrök

Hivatása: társadalmi munkás

A Móra Ferenc munkásőregység közelmúltban lezajlott gyűlésén tizennyolc ma is aktív munkásőr fogadta feszes vigyázállásban az elismerést — az országos parancsnok névre szóló köszönő levelét, késszuronyát, a harminc éves Szolgálati Érdemérmet és a megyei parancsnok ajándéktárgyát vették át az alapító tagok. Közöttük *Mészáros Károly*, akit napokkal később, már a hóviharok idején faggattam Bordányban életéről, az egységgyűlésen oly gyakran felidézett elmúlt három évtizedről.

— Bordányban születtem 1932-ben, s bár a háború után néhány évet a Dunántúlon töltöttem, elmondhatom: életem ehhez a községhez kötődik. Itt voltam 1956 októberében is, s láttam, mit jelent az a szó, hogy ellenforradalom. Bár a forrongó fővárostól igencsak messze vagyunk, a hőzöngő suhancok, a tanácsháza elpusztítására indulók, vagy az akasztásra szánt kommunisták listáját összeállítók figyelmeztettek — a rendszerhez hű embereknek egy közösségben a helyük.

Ezt a közösséget találtam meg a munkásőrségben. Már 56 őszén eldöntöttem, fegyvert fogok az országot, pártot védő csapatban, s az elsők között vettem át karabélyom Dorozsmán, a tanácsházán. Aztán már a legszebb emlék: az esküttel. Hogy mennyire komolyan gondoltuk a szolgálatot, bizonyítja: bár egyre gyakrabban érzem az eltelt ötvenöt év súlyát, betegséggel is küszködöm, még ma sem adtam be a leszerelési kérvényt. Talán a 35. évforduló után?

Néhány perccel később azt is megtudom, hogy Mészáros Károly nemcsak a fegyveres szolgálattal járó feladatokat végezte el lelkiismeretesen. Életútjára joggal illik a megállapítás: hivatása — társadalmi munkás. Már az ötvenes évek elején bekapcsolódott az ifjúsági mozgalomba, 1951 óta tagja a pártnak, ott volt a Bordányi Munkásőr Tsz szervezői közt. A gazdaság épp azért vette fel ezt a nevet, mert a 13 alapító tag közül hatan a párt fegyveres csapatában teljesítették akkor szolgálatot. Később évtizedeken át dolgozott és dolgozik ma is pártvezetőségi tagként, párttitkárként. A község fejlődéséért 1957 óta megszakítás nélkül, mint tanácstag is sokat tett. Figyelembe veszik véleményét a tanács vb-ülésein, s számíthat munkájára a Magyar Honvédelmi Szövetség. Azt pedig a világ legtermészetesebb dolgának tartja, hogy a szakszövetkezet dolgozójaként is példát mutasson.

Egy konszolidált világban felnőtt, harmincéves faggatózótól talán érthető a kérdés: nem túl nagy teher ez?

Néhány pillanatig elgondolkodik, majd két rövid mondatba sűríti a választ: „Nézze, én annak idején ezt vállaltam. S amíg erővel bírom, csinálom is."

Bátyi Zoltán

Bemutatás előtt

Az év első negyedében mintegy negyven külföldi filmalkotást mutatnak be szerte az országban a filmszínházak. A szocialista országok filmtermésében több alkotással van jelen távolabbi országok, főként az ázsiai földrész korábban kevéssé ismert filmművészete. Így például a közeljövőben jó néhány kínai film kerül a mozikba.

A bemutatók nagyobb hányadán az európai, illetve az amerikai kontinens filmművészeti alkotásai szerepelnek.

A neves amerikai rendező, John Cassavetes Szeretetáradat című filmje 1984-ben elnyerte a nyugat-berlini fesztivál fődíját, az Arany Medvét, és most a magyar nézők is megismerkedhetnek e különös hangvételű művel.

A látványos történelmi produkciók sorába tartozik az a kétrészes bolgár filmalkotás, amely a IX. században az ellenségeitől fenyegetett Borisz cár hatalomra jutását és a politikai helyzet megszilárdítását követi nyomon.

Mókuskerék

A központi fűtéssel az ünnepekre bedurrantottuk az egész házat. Meleg legalább volt minden helyiségben míg itthon voltak a gyerekek — mondta a minap nagymamakorú ismerősöm. Központilag szabályozott fűtésben didergő fantáziám rögvest fázóstársat gyanítva, résztvevő érdeklődésre ösztönzött: — Amúgy maguknál is gond a központi fűtés? — Nem. Csak úgy gondoljuk az öregemmel, hogy felesleges az egész házat egész télen fűteni vele. Mi ketten meglakunk a földszinten egy kis szobában meg a konyhában, ott betüzelünk egy szeneskályhával meg a sparherttel. A központi fűtést jóformán csak akkor használjuk, ha a család hazajön.

A szép, vagy majdhogynem luxuskivitelű házat is akkor „használják" — tettem hozzá magamban Katóka néni magyarázatához. A hétköznapokon pedig „üres" Azazhát az idősödő emberek lakta szoba-konyhát kivéve funkciótlan. Még akkor is, ha ország-világ-falunak hirdeti is a szemre kívül szép és méreteivel tekintélyparancsoló épület, hogy itt szorgalmas, dolgos, magukra adó gazdák élnek, kik haladnak a korral (főleg annak divatjával), kiknek telik családi házra, nem is akármilyenre. — Egyre többeknek mostanság sajnos olyanra, miből éppen a család hiányzik. Merthogy a gyerekek mihamarabb igyekeznek kirepülni a családi fészekből. Valahogy mintha nem éreznék igazán jól magukat benne. Sokuknak nem igazán otthonos a nagy családi ház. Mert csak fizikai komfortot és jólétet ad, a lelki komfort meg hiányzik belőle. Azt nem érnek rá „építeni" a nagy házzal együtt! Éppen az építkezés, a minél nagyobb tárgyi összkomfort, meg a luxus utáni törekvés akadályozza. Hiszen közpróbált és tudott, hogy építkezni manapság egyenlő az erőn felüli vállalással, a mértéktelen hajtással és hajszával, az örökös gondokkal. Meg a mindebből fakadó fizikai és idegi feszültséggel, az abból következő egymás iránti türelmetlenséggel, az állandósuló veszekedésekkel. S azzal, hogy ezenközben a gyerekre nincs idő és energia.

Pedig neki, a gyereknek, a családnak épül a ház, készül az összkomfort, sőt a luxus. Legalábbis úgy szól az újabb keletű közhiedelem, hogy elsősorban a felnövekvő nemzedék javát szolgálni teremtjük mostanság anyagi javainkat. Minél többet. Nehogy lemaradjunk! Nehogy olybá tűnjék, nem vagyunk elég ügyesek, szorgalmasak, igényesek, teremteni képesek. Isten ments annak még a látszatától is! Inkább a megveszekedett hajtás, a munka az első, második, sokadik gazdaságban, az egymás alig látása, az összezördülések vagy a családtagok egyre fokozódó közömbössége a másik iránt. Minek során, ha egyszer lelki tükrünkbe néznénk, aligha ismernénk magunkra. Tán nem is látnánk magunkat, hiszen lassan-lassan ránkszáll a „teremts-vakság". Először többnyire csak a „saját portámon a magam ura akarok lenni" igényének köde ereszkedik a szememre, ami jóindulatú tünet. Hiszen igényesnek kell lenni, akarni kell a többet, a jobbat, szebbet! De nem a többnél többet, a jobbnál jobbat, a szebbnél szebbet mindenáron! S főleg nem azért, hogy azzal most utolérjük, majmoljunk, lepipáljunk, pukkasszunk. Nem is véve közben észre, hogy tisztánlátásunkat elfedi ama bizonyos „teremts-vakság". És már azt sem vagyunk képesek meglátni, hogy hol kellene megállni. Hogy hol a teljesítőképességünk határa, hol az elég, hol az igényszintünk, hol a különbség az összkomfortos életünkhöz kellő szükségleteink és a felesleges luxuskacatok, soha semmilyen hasznosságot számunkra nem jelentő, de kordivat szerint, ha megfeszülve is, de előteremtett „értékeink" között.

Azt meg különösen nem érzékeljük mindama nagy „teremtés" közepette, hogy az „építkezés"-sel bizony jócskán rombolunk is. Felesleges, túlzott igényekre épülő légváraink alapozásába a távolság tégláit dolgozzuk bele. A szerzési, teremtési könyörtelen hajsza és feszültség embereket egymástól eltávolító „építőkövek".

Az ilyen téglákkal rakott falakból sohasem lehet olyan családi otthon, amiben mindenki jól érzi magát. Az ilyen házból előbb-utóbb elvágyik a gyerek, kinek a fizikai összkomfort, a luxuskörülmények sem képesek meghozni a lelki komfortot. Annak megteremtésére saját otthonba vágyik. Erre teszi a célt, ezért kezd hajtani, gürcölni az első, a második, a sokadik gazdaságban . . . építkezni . . . teremteni . . . Új, kívülről tekintélyesnek tűnő és szorgos családra valló — ám belül üres „családi házat". Amiben csak ünnepeken kell a központi fűtés, hogy Katóka néni elmondhassa: „Meleg legalább volt minden helyiségben".

A legeslegkisebb fészekben, a szívekben vajon volt-e igazi melegség a családi házban töltött ünnepeken? S a hétköznapokon a hideg radiátorok, a lakatlan szobák a többszintes házban nem dermesztőek-e? Kinek jó az, hogy csak a távolság tégláiból emelt falak beszélnek vissza? S igazi szavukat értik-e azok, akikhez szólnak? Képesek-e figyelmeztetni arra, hogy a túlzó igényektől hajszolt életmód teremts-vaksága éppen az igazi, emberi értékeinket fedi el szemünk elől?! Azt például, hogy mieinkkel együtt, közösen tudjunk élni azzal, amit megteremtettünk, felépítettünk magunknak, örülni annak, amink van. A kisebb, de népes háznak is az üres palota helyett; a szerényebb kivitelű, de praktikus és minket szolgáló lakásberendezésnek is a hideget lehelő márványkandallós luxusa helyett; a jókedvű otthoni gyermekzsivajnak a riviérai nyaralóhely elökelő csendje helyett... Mindannak, amiért nem kell megfeszülve, elembertelenítő hajszával küszködünk. — Generációról generációra. Hiszen, ha mostanában nem lesz elég erőnk kilépni a túlzott igényeink hajtotta mókuskerékből, akkor az esztelen „pedálozást" a következő nemzedék folytatja tovább. Mert ebben nőtt fel és éppen ebből akar kilépni — hajtással teremtett „saját családi házba". Ahol idősebb korukra egyre többen érik meg, hogy csak az ünnepeken vagy még akkor sem kell befűteni a gangos-rangos házat, ami a távolság tégláiból épített rossz tervezéssel, nem méretarányosan és túl nagy áron.

Szabó Magdolna

A honismeret megyei tükre

A honismereti mozgalom kibontakozását és fejlődését megyénkben is érzékelhetjük: tartalmának sokszínűsége tükröződik a már évenként megjelenő Csongrád Megyei Honismereti Híradóban, amelynek legutóbbi száma most látott napvilágot.

Az írások sorát *Giday Kálmán* tanulmánya nyitja, aki a szegedi kalendáriumokat szedte egy csokorba. Szatymaz községgé válásának dokumentumokkal hitelessé tett történetét teszi közzé *Szabad Árpád*. Az alföldi szlovák települések múltja és nemzetiségi mozgalma szempontjából igen értékes forrásanyagok közül emel ki és mutat be négyet *Tóth István*.

A Csongrád megyei népfrontmozgalomnak az ellenforradalom leverését követő újjászervezésével, a demokratizálódást segítő munkásságával kapcsolatos tudományos elemzés *Horváth Lajos* munkája. Tudományos igényességgel íródott *Ősz Károly* értekezése is, amely a szervezett honismereti mozgalom kialakulását, terebélyesedését. Csongrád megyei eredményeit az indulás éveiben teszi tanulmány tárgyává.

Édesapja, a veterán kommunista portréját rajzolja meg *ifjabb Varsányi Péter*, dolgozatának hitelességét munkásmozgalmi dokumentumokkal támasztja alá. Szentes felszabadításának első hónapjaira emlékszik vissza vallomásszerű pályamunkájában *Bozó Sándor*. Az 1945 őszétől országszerte énekelt, dalolt Bunkócska és a Holnapra megforgatjuk . . . népi daloknak hitt énekek szerzőire bukkant rá egy szovjet honismereti kiadványban *Fenyvesi István*, s e felfedezése örömét osztja meg olvasóival szubjektív hangvételű visszaemlékezésében.

Mindennapi kenyerünk sütését néprajzi hitelességgel dolgozza fel *Bitó Józsefné*. A harmincas évek derekán szegedi értelmiségi csoportjairól kapunk képet *Debreczeny Ivánné* érdekfeszítő munkájából. *Halász Pál* plébánosnak az 1930-as években Móravárosról készült feljegyzéseit *Magyarka Ferenc* teszi közzé.

Harminc évvel ezelőtt íródott *Vecsernyés János* monográfiája az újszentiváni és tiszaszigeti dohánytermelésről, melynek első része olvasható a kiadványban.

Kristó Gyula professzor több mint negyedszázada fáradhatatlanul és nagy eredményességgel kutatja nemcsak az Árpád-kornak, hanem a honfoglalás előtti őstörténetnek és az Árpádkor utáni időszaknak történetét is. Tanulmánykötetét *Makk Károly* ismerteti. Baranya megye kétkötetes földrajzinév-gyűjteményének népszerűsítésére vállalkozott *Szabó József*, a XII. Csongrád megyei honismereti diáktáborról *Bárkányi Ildikó* számol be.

V. J.

Lételeme volt az alkotás

Soha nem menetelt viszszafogott léptekkel a szegedi paprikások nagy családjában Engi János. Mezítlábasként járta a munkásélet-iskola első éveit. Az államosítás után úgy vette vállára a gyári műszaki vezetés terhét, mint annak idején, vékony dongájú legényként, paprikamolnár korában a teli zsákot, hogy felvigye a garathoz. Annak az utolsó paprikás generációnak tagjaként dolgozott, amely a szegedi élelmiszeripar felszabadulás utáni történetének egyes szakaszait nem az iskolában tanulta, hanem megélte, formálta, cselekvően alakította.

Visszafogottan szerényen nyilatkozott, és mindig a társakra hivatkozott, ha olyan dolgokról esett szó, amely számára a győzelmet jelentette. Otthon érezte magát szakmája mind a négy fázisában, a termesztésben, a feldolgozásban, az őrlésben, az értékesítésben. Az új iránti vágy, e vele született tulajdonsága elkísérte a paprikamolnárságtól a főmérnöki beosztáson át a nyugdíjas évekig. Lételeme volt az alkotás. Közreműködött annak a gépnek az előállításában, amely megszabadította a munkásasszonyokat a paprikahasítás nehéz munkájától. Aztán jöttek a többiek, amelyeknek konstruálásához segítséget kapott szaktársaitól, a kutatóintézetek munkatársaitól.

A technológia tökéletesítését hozták alkotómunkájának eredményei: a szeletelő-, a szárító-, a tisztítógépek, a hengerszékes malom, a kondicionáló, a granuláló, s a többiek. S aztán következtek a termékskála bővítéseként a levesporok, a Delikát ételízesítők és a leveskockák. Majd a nagy szenzáció, a halászlékocka. Utóbbiért kapta meg a Kiváló feltaláló kitüntetés arany fokozatát.

Sokáig úgy tűnt, hogy a munkának, az alkotásnak ez a szenvedélyes szeretete acélozta testileg-lelkileg ellenállóvá, edzetté. Egészségét szülővárosától, üzemétől messzire kezdte ki a kór, amikor a szegedi paprikafeldolgozás nagykövetéknt Távol-Keleten járt.

Minden, homlokáról legurult veríték téglává kövesedett a szegedi paprikafeldolgozás szakmájában, amelynek jelene ezekre a téglákra is épült. Szerette a fiatalokat, tisztelte tanítómestereit. Amikor nyugdíjba készült, így nyilatkozott e sorok írójának: Én mindig visszavártam tanítóimat. Majd úgy maga elé rejtve a mondatot, kérdezte: Lehet, hogy ők várnak engem? A régi paprikások már soha nem jöhetnek vissza, de én bizonyosan elmegyek.

Elment, és az is bizonyos, hogy halálával most valami lezárult, befejeződött. Ki tudná megmondani, mennyi értékes gondolatát vitte el magával végérvényesen.

Nagy Pál

Volt egyszer egy kvintett

Újra együtt

„A Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola igazgatósága és KISZ-szervezete tisztelettel meghívja az intézet volt növendékeinek jubileumi hangversenyére." Ha csak ennyi lenne a hír, gondolhatnánk: fura koncert; annyi közreműködővel! Tessék megnyugodni: öten lesznek.

Volt egyszer, *éppen 25 esztendővel ezelőtt* a Tömörkény-növendékek között öt lelkes fiatalember, akik elhatározták, ezentúl együtt zenélnek. *Nagy István* volt a tanáruk, támogatta a tervüket. Így aztán *1962. januárjában megalakult a Dohnányi kvintett.* Játékukkal kirobbanó sikert arattak Szegeden, gyorsan népszerűvé vált az együttes. Emlékezetes szerepléseik voltak Gyulán is, a kamarazenei fesztiválon. Eltelt pár év — a kvintett tagjai továbbtanultak, ki hol; szétszóródtak. *Most vasárnap, 18-án, este 6 órakor az alma mater Lenin körúti hangversenytermében újra együtt láthatjuk őket*, jubileumi koncerten. Dohnányi Ernő c-mol és Schumann Esz-dúr kvintettjét adják elő.

Hogy kikről van szó? A 25 évvel ezelőtti fiatal emberek (egyébként: kvintett — azóta sem alakult Szegeden!) ma neves, rangos muzsikusok, zenei életünk kiválóságai. *Kiss György* (I. hegedű) a Liszt Ferenc Kamarazenekarnak, Rolla János együttesének tagja; *Korbay Pál* (II. hegedű) külföldön dolgozik, a stuttgarti színház zenekarában; *Szöllősy József* (mélyhegedű) ma is szegedi, 1971 óta tagja a szimfonikus zenekarnak, jelenleg koncertmester; *Onczay Csabát* (gordonka) és *Baranyay Lászlót* (zongora) aligha kell bemutatni, a hazai és nemzetközi koncertpódiumok népszerű főszereplői. Fiatalkori barátságuk ma is eleven — bizonyság rá a jubileumi koncert.

Piért raktáráruház

Raktáráruházat nyitott a Piért Kereskedelmi Vállalat Szegeden tegnap, csütörtökön délelőtt. Ez az országban a kilencedik, amely három szinten, 1500 négyzetméteren 9 és fél milliós készlettel várja a kereskedőket. Az áruház kettős célt szolgál: ellátja a közületeket és a viszonteladóknak (kiskereskedőknek, szerződéses üzletvezetőknek) áll rendelkezésére. A raktáráruházat a Lenin körút 85—87. szám alatt a Csomiép alakította ki